

TOTS SOM CIUTADANS DEL MÓN

Laila Karrouch

La gent em diu que tinc molta sort perquè visc a cavall de dues cultures, jo diria que més que de dues cultures, visc a cavall de tres cultures: la marroquina, la catalana i la meva pròpia cultura, que consisteix en la tria de les coses que més m'agraden de l'una i de l'altra, i també de la cultura castellana... No estic obligada a triar, sóc lliure de viure així.

Tanco els meus ulls grans i foscos i intento recordar imatges del país on vaig néixer, el Marroc. Aquesta és una tasca que no em costa gens fer. A la meva ment tot transcorre com una pel·lícula dels anys vuitanta. Sóc capaç d'evocar amb claredat imatges, comentaris, olors, sensacions i fins i tot perfums. Vaig néixer a la ciutat de Nador, però vivia amb la meva extensa família en un poble situat a uns deu quilòmetres de la ciutat. Vivíem en una casa de pagès molt gran. Teníem una mica d'hort. Recordo com la gent parlava sobre Europa com si fos el lloc perfecte per fer i refer les seves vides. Traspasar la mar Mediterrània s'havia convertit en un somni que tothom volia arribar a viure algun dia, excepte la gent gran que comentava, entre rialles, que ja era massa tard per a ells i que volien morir al mateix país que els havia vist néixer i sota el mateix cel i entre la mateixa flaire. Els altres no pensem en tot això, potser perquè encara ho veiem lluny, molt lluny. Als petits, que ja volíem ser grans, també ens arribaven els comentaris.

La gent del meu poble es construïa una imatge d'Europa a la seva manera, imatge que en molts casos no coincideix amb la realitat. Jo també em vaig construir la meua Europa. Amb la poca informació que m'havia arribat

T 21

T 22

a l'oïda, potser inconscientment, vaig decorar i guarnir la realitat per construir un país diferent, el país de la glòria. També em vaig fer una imatge de la gent; em pensava que portava un nivell de vida molt tranquil, sense estrès ni maldecaps ja que vivien en un lloc ric i, per tant, tenien, segurament, la vida solucionada. Em pensava que les dones no treballaven gaire a fora i que disposaven de molt temps per a elles, per posar-se guapes i dedicar el temps a fer altres coses. Tot això vaig veure que no era així des del primer dia. Vaig caure en la trampa, una trampa que ens té preparada la pròpia vida, una trampa on molts continuen caient. Als que ara ho sabem no ens serveix de res avisar, perquè les nostres paraules se les emporta el vent. Aquí tenim l'exemple de les pasteres. Ens hem parat a pensar mai si tota aquella gent, la majoria jovent, saben què es trobaran un cop

arribin al seu destí, si és que hi arriben? A mi se'm trenca el cor només de pensar-hi. A vegades penso que tots saben què els espera, però deuen pensar que qualsevol cosa és millor que la situació en què es troben. També pensen en la possibilitat que les coses poden sortir bé. A vegades intento posar-me a la pell dels pares d'aquesta gent. Ha de ser molt dur quan tu creus que el teu fill és a fora amb els seus amics, o que és a casa d'algun familiar, l'esperes fins molt tard, t'enfades amb ell perquè ja l'havies avisat que no fes tard perquè et fa patir, et canses d'esperar, el teu cor intenta comunicar-te alguna cosa, però no saps què. Corres amunt i avall, d'una habitació a una altra, desitges tant que entri per la porta i et digui «hola mare, perdona, és que parlant parlant amb els amics...», tu correràs cap a ell, l'abraçaràs i li diràs que no ho torni a fer, que no passa res. T'equivoques perquè no és així. L'endemà sents per la televisió que molts immigrants que han intentat creuar el mar amb pastera han perdut la vida, llavors tu penses «no, Déu meu, no!». Allò que tu sospitaves es confirma: et truquen a casa per dir-te que et porten el teu fill, el cadàver del teu fill. Jo ara que sóc mare hi penso i no vull creure que això passa en la realitat, que tot és fruit de la meua imaginació, però no ens enganyem, no em puc enganyar. Suposo que això, per a ells, és com tirar una moneda enlaire i pot ser cara o creu. Sí, una comparació molt freda, però és real, molt real. Quina necessitat tenen tots per jugar-se la vida si no és per donar menjar als seus i alimentar-se ells mateixos?

Al poble tothom saluda i admira aquell veí o veïna que ve de vacances per passar uns dies entre el seus. Tothom es fixa en la seva manera de vestir, de pentinar-se, de cuidar-se, en la seva manera d'expressar-se, el model europeu... El petits volen pujar al seu «supercotxe» per fer un tomb al voltant del poble perquè els pugui veure tothom i els pugui saludar. La gent no vol escoltar les paraules d'aquells que volen transmetre la realitat perquè ells viuen allà i no aquí, en aquest país on ens costa tant de trobar l'oportunitat de guanyar el pa. Jo, amics meus, no sé dir-vos fins a quin punt la gent és conscient de la realitat i fins a quin punt no, només puc assegurar que moltes vegades les persones desitgem sentir allò que volem perquè tots volem aspirar a un món amb esperances.

La gent, normalment, no es planteja deixar el seu niu d'un dia per altre. Abans eren els homes els primers a marxar per buscar feina, habitatge i construir així un camí invisible que més tard, quan la situació econòmica ho permetés, hauria de seguir la resta de la família. Ara no és l'home qui fa aquest pas, sinó el primer que tingui la possibilitat de fer-lo, sigui home o dona. També conec casos en què no ha sigut així; en Mohamed va aconseguir el visat per acabar els estudis a Espanya. Ell em va assegurar que no tenia previst quedar-se aquí en cap moment, però mentre estudiava, treballava per pagar-se els estudis i un cop finalitzats va decidir quedar-s'hi a viure. En Mohamed va tenir la possibilitat de triar, però la immensa majoria de gent, no. Entre ells el meu pare. Ell va ser el primer a venir cap aquí quan jo encara no havia nascut. Poc temps després va ser expulsat per no tenir la documentació en regla. No es va rendir en cap moment, però la desesperació que portava dintre seu, la necessitat de tirar una família endavant van fer que tornés a intentar-ho per segon cop. Aquesta vegada va aconseguir que no l' enxampessin de nou, tot i que si hagués sigut així, el meu pare ho hauria tornat a intentar. Vuit anys li va costar trobar una feina, habitatge, prou diners per a bitllets d'avió per a la dona i els fills i papers. No havia vist mai tants papers en tota la meua vida! Si en comptes de documents fossin bitllets, en tindríem per alimentar tot un país durant anys; total, la meitat no serveixen per a res. A mi em van fer immigrar i deixar el meu país a vuit anys, sense saber gaire el perquè de tot plegat. No ho entenia, segurament perquè jo sempre tenia un plat a taula. Els problemes econòmics de la família els desconeixia o no els sabia veure, què puc dir jo, pobra de mi, que era una criatura? A partir de llavors m'he convertit en una immigrant més, com milers i milers de persones de tot el món. I jo em pregunto ara, i què és immigració? Com entenem tots aquest mot i, sobretot, com hauríem de viure aquesta immigració? Crec que, més o menys, tots sabem què és, però el conflicte de molts és com l'hem de viure. No és tan fàcil respondre a aquesta pregunta com a la primera. Jo no sóc ningú per dir com hem de viure, però crec que, sigui com sigui, en la decisió que prengui qualsevol de nosaltres hi ha d'haver una base molt important, que és el respecte mutu. I emigrar, què és emigrar? Per a molta

gent emigrar vol dir deixar el propi país per anar a viure en un altre. Però també pot significar, de vegades, deixar el teu poble per anar a un altre, una altra ciutat, un altre barri. No cal fer un llarg viatge per emigrar.

Un cop la decisió d'immigrar està presa i es troba l'oportunitat, no hi ha marxa enrere. Has de tancar els ulls, fer el cor fort i acomiadar-te dels teus com pots. No és el moment de pensar en res més. El cor et batega cada cop més fort i més ràpid. Has d'intentar controlar els teus sentiments, cosa gens fàcil per a ningú. És inevitable que els teus ulls, primerament humits, deixin caure una llàgrima rere una altra per trobar-se, finalment, a la teva barbata. No pots dissimular el cansament que portes a sobre per les nits que no has pogut dormir perquè intentes construir un futur imaginari, sense els teus al teu costat. Els trobaràs a faltar abans de deixar-los, recordaràs, d'una manera automàtica, els comentaris que tot el veïnat et faci, d'un en un. Ploraràs pels que durant més o menys temps t'han estimat. T'acomiaràs d'aquell veí amb el qual estaves enfadat fa temps i l'abraçaràs com si fos un amic íntim, li transmetràs la teva tristesa i el faràs plorar per tu i amb tu. Qui sap quan tornaràs?

Jo recordo perfectament aquell dia, el dia en què vaig dir adéu als meus. Ho tinc tot gravat al cap. Vaig plorar i cridar en silenci. De sobte, cada racó, cada moment tenia importància i valor per a mi, molt valor. Semblava que els ocells deixessin de volar per escoltar els nostres gemecs, que les plantes no despreguessin cap olor per no confondre's amb els nostres perfums. En moments així es crea un ambient improvisat, un ambient ple de tendresa dels que estan al teu voltant i dels que no. Quan vaig pujar al cotxe tenia la sensació de tornar d'un viatge que havia fet a un altre planeta quan en realitat no tornava sinó que marxava a un altre món. Quan reflexiono sobre el tema em sento afortunada perquè jo tenia els meus pares i els meus germans al costat, però i els que no? I els que l'única companyia que tenen és l'equipatge que porten a sobre? Moltes parelles han de viure el seu amor a distància a través de telèfons i les cartes, altres han de renunciar a aquest amor, altres es perden la infància dels seus fills i, quan tornen, aquests ja han guanyat uns centímetres i uns anys més. Tenen la tristesa de no poder-los acompanyar al llit per cantar-

los les nones, o de no renyar-los quan fan una malifeta, però els queda el consol de pensar que tot es fa, primerament, per ells. Per als que es queden els afortunats som els que marxem. Ens desitgen sort i creuen que ja tenim la vida solucionada.

Hi ha gent que té algun conegut o familiar que els aconsella el lloc a on anar. Aquests mateixos ofereixen la seva llar durant un període perquè s'hi puguin instal·lar uns dies, mentre troben una altra sortida. El meu pare va venir a Catalunya perquè hi tenia un oncle. Li va dir que podria estar uns dies amb ell i que l'ajudaria, però durant quant temps? No ho sabia. No quedava altra alternativa. El meu pare tenia intencions de quedar-se a Catalunya i si no trobava res hauria de demanar al seu oncle que li deixés diners per anar a un altre país per provar a l'atzar. Quan trobaria alguna cosa li tornaria els calers. Va tenir sort tenint en compte que molta gent no tenen cap conegut i van a parar allà on el destí els porti. Busquen, amb la mirada, algú del mateix color que ells, algú que parli el mateix idioma i demanen ajuda. Evidentment tot aquest procés el pateixen més els grans, els petits tenen altres preocupacions.

T24

Un cop has trobat el teu destí creus que tot anirà sobre rodes, ja tot ha passat, que els següents episodis de la teva vida són els més fàcils de superar, però no és així. Quan surts al carrer notes que la gent et parla i no ets capaç de captar ni un so, que algun mot et sona però no saps què vol dir. No saps si aquella persona, que intenta comunicar-se amb tu, t'ofereix paraules amables o t'engega a fregir espàrrecs, com ho pots saber si acabes d'aterrar! Notes que les mirades no són les mateixes que t'han dedicat fins ara, que els gestos són diferents, et sents estrany, o potser l'altra persona que parla amb tu és l'estranya? Tampoc ho saps, ni tu ni el que està amb tu! Els primers dies són els que més costen d'assumir i els que més recordes amb claredat. Jo recordo els primers dies d'un en un, però sóc incapaç de recordar moltíssimes coses de l'any passat, per exemple. Pocs dies després de la meva arribada vaig començar a anar a l'escola. Veure disset nens a la classe i que tots es coneixen i parlen entre ells i tu... ets una estrangera entre tots perquè ets més morena de pell, no parles el mateix idioma i acabes d'arribar d'un món molt pobre. Les sensacions i els sentiments es barrejaven entre ells i arribava un punt

que no sabia què sentia realment; si tenia por, si era il·lusió, no ho sabia. No entenia les paraules que deixaven anar, ni ells les meves, però entenia que quan m'agafaven de la mà i em donaven la pilota era perquè volien que jugués amb ells. Sort del llenguatge de gestos. Les criatures són capaces d'entendre's en qüestió de dies, es fan entendre perquè volen jugar i passar-ho bé. Quan es miren els ulls no veuen races ni cultures, no veuen classes inferiors ni superiors, no veuen res d'això fins que els grans, a vegades, els volem complicar la vida. De fet a l'escola s'hi va a aprendre, entre altres coses, l'idioma, que és l'arma per defensar-te de tot. Els adults ho tenen molt més difícil perquè no tenen tanta facilitat d'aprenentatge ni són esponges que ho absorbeixen tot com els nens. El meu pare moltes vegades m'explica coses sobre els seus primers contactes amb la nova societat; el primer bar a Vic on deixaven entrar magribins, o la primera persona que els llogava pisos o, simplement, el primer supermercat on els despatxaven sense fer-los fora abans d'haver comprat. Recordo aquell noi que li va indicar un carrer i aquell senyor que el va ajudar amb les bosses de la compra. Jo també recordo molta gent que s'han convertit en algú important per a mi i jo per a ells, segurament.

Et sorprens quan veus que trobar feina no és bufar i fer ampolles. Aniràs a molts llocs i obtindràs un no rotund com a resposta. Hauràs de buscar el primer que trobis, hauràs de fer la feina que els altres no volen fer i la faràs al preu que sigui, això si la trobes, és clar. El sentiment d'inferioritat romandrà al teu cor. Serà llavors quan et culparàs a tu mateix d'haver nascut on ho vas fer tot i que saps que això no és decisió teva ni de ningú. Jo, realment, a l'escola no vaig tenir cap problema important, però a l'hora de buscar feina em vaig adonar de la realitat. Quan vaig descobrir que parlava dos idiomes a la vegada i no pas un, el català i el castellà, vaig pensar que eren importants tots dos perquè volia estar preparada per al món laboral, volia dominar l'idioma com els autòctons perquè no em miressin amb inferioritat. Jo també vaig obtenir respostes negatives a molts llocs, sabent que encara tenien el cartell «es necessita dependenta» penjat a la porta de l'entrada. Després de voltar pertot arreu, em vaig adonar que no tothom és igual, que de la mateixa manera que la gent autòctona ens ha

jutjat pel nostre color de pell i per la nostra manera de vestir, nosaltres, els nouvinguts, també els jutgem injustament a ells. Finalment vaig aconseguir un lloc de treball. Algú em va mirar els ulls sense fer cap diferència, sense cap mena d'obstacle innecessari pel mig. Com jo, moltes altres persones m'expliquen coses semblants. El problema no s'acaba aquí, ni de bon tros. Quan trobis aquesta feina t'adonaràs que et demanen una sèrie de papers que tu no tens tot i que ets legal al país. Faràs tombs i més tombs a la Subdelegació, advocats, gestories, Registre Civil, comissaries... perquè vols ser un ciutadà amb els mateixos drets i deures. La situació dels il·legals és desesperant. Ells no tenen sortides ni per una banda ni per l'altra. Es troben que no poden tirar endavant ni recular enrere. Els empresaris no poden tenir gent treballant sense papers, per fer-ho el treballador ha de tenir un permís de residència, però per tenir el permís de residència s'ha de tenir un contracte de treball, això és el peix que es mossega la cua. Alguns es posen en contacte amb els seus familiars que es troben en altres països europeus per saber com està la situació i si hi ha alguna possibilitat per a ells. La majoria dels casos responen que la cosa està pitjor, que els

obstacles són pertot arreu. Altres opten, com a últim recurs, per demanar ajuda als seus pares, veïns... Els que pitjor ho tenen són els que han de mantenir una família. Els dies es fan molt més llargs per a ells, tot ho veuen fosc, massa fosc. Quan hi va haver aquell terratrèmol al Marroc em vaig adonar de moltes coses i de la situació d'aquests immigrants il·legals. Molts intentaven posar-se en contacte amb la família per saber com estaven, si hi havia algun ferit, si tots eren vius. Alguns no van poder connectar amb ningú, altres van saber que havien perdut algun membre de la seva família. Les cares de desesperació de tots es reflectia pels carrers: «Ara què faig, marxo o em quedo? Si marxo no podré tornar i si em quedo no podré anar a enterrar els meus». Aquesta era la pregunta que es feien entre ells. Jo també em desesperava perquè em sentia impotent, no podia fer res per ells.

Quan marxés del teu país t'emportes moltes coses amb tu: els records de la família, les teves festes, la teva dansa... Moltes coses que per molt que vulguis no pots deixar mai de banda. Això és una cosa que a la gent li costa d'entendre, sobretot el tema del mocador. Sembla que la gent dóna molta importància a l'exterior d'una perso-

T 26

na: com va vestida, si porta una faldilla llarga o curta... Molta gent no entén per què em poso el mocador siestic en un altre país, si no tinc per què posar-me'l, si no hiestic obligada. Darrere el mocador hi ha noies normals i corrents, noies alegres, divertides, noies amb estudis i ganes de viure i que porten el mocador al cap com qui porta els cabells tenyits de colors. Quin mal hi ha? La qüestió és que les persones hem de ser conscients que la vida passa i no s'atura en cap moment. Tots hem de ser amos de nosaltres mateixos i ens hem de conduir pel camí pel qual creiem que hem d'anar sempre que no fem mal a ningú, és clar. Aquest és el tema que a la meva mare li va costar més de superar. Ella va néixer a Algèria i des de molt petita portava el mocador al cap. Anys més tard va emigrar al Marroc. No va notar cap diferència ni es va sentir diferent de la resta de la comunitat perquè

tothom anava vestit d'una manera semblant. Això els passa una mica a la gent de color que arriben de diferents llocs. Ells són més acceptats perquè molts són cristians i no van tan tapats. Si no tinguessin la pell de color fosc no tindrien cap mena de problema.

L'any en què vam arribar nosaltres només vam trobar dues famílies de magribins a Vic, una ciutat molt maca de la comarca d'Osona. Érem els tercers. Estàvem molt distribuïts, per tant, tampoc hi havia massa relació. Els veïns eren tots catalans i castellans. Quan la meva mare sortia el carrer tothom se la mirava, potser per curiositat, o perquè no estaven acostumats a veure una senyora tan tapada, no sé el perquè, el cas era que ella deia que era una situació molt incòmoda i que no podria continuar així. Suposo que no ha de fer cap gràcia que et segueixin tantes mirades pel carrer. A casa es van plantejar dues possibles solucions: quedar-se a casa i no sortir, per tant així segur que ningú se la miraria, o treure's el mocador per no ser el punt de mira de tothom. Va provar la primera opció. Li va funcionar durant uns dies fins que la nostra situació econòmica va empitjorar. Va ser tan greu la cosa que el meu pare va decidir de tornar-nos al Marroc. A Catalunya es té més possibilitat de trobar feina, però el nivell de vida és molt més alt i les coses són massa cares i més quan es tenen cinc fills. La meva mare va decidir, llavors, provar la segona opció. Es va treure el mocador, es va comprar roba nova i va buscar feina. Llavors la gent no se la mirava com una cosa estranya. Moltes conegudes se li acostaven d'una altra manera, l'acceptaven millor. Fins i tot li deien que era molt més maca així i que el mocador la feia molt més gran del que era realment. Li parlaven a la meva mare, llavors sense mocador, de la meva mare d'abans amb mocador com si fossin dues persones diferents. Es podia dir que de cara a la gent aquest tema estava superat, però hi havia un altre problema amagat que aquesta gent no coneixia. Per a la meva mare era molt important el mocador, era com una peça de roba més, com unes calces o uns pantalons, necessitava acabar de vestir-se. Sortir al carrer sense mocador era com sortir despullada. Va tenir molts conflictes mentals. La gent li demanava que s'adaptés, una paraula que ella no va acabar d'entendre mai i que la va acabar d'enfonsar. Ella, però, es va fer la forta perquè volia sortir del pou. Es va tornar a posar el

seu mocador. La gent va continuar mirant-la com abans. Cada cop menys perquè ara començava a acostumar-s'hi. A mesura que coneixien el seu caràcter, el mocador va deixar de ser el protagonista. D'altra banda, a vegades hi ha coses que als immigrants ens costa una mica d'entendre, també. Segons quins comentaris o exigències de la feina, de seguida els relacionem amb el racisme; per exemple, si es treballa en un lloc on es manipula aliments hi ha unes normes que hem de seguir tots, tant els autòctons com els nouvinguts. No podem ser tan rígids amb els costums i tradicions. Crec que hem d'aprendre a convida segons el temps. Tot es modifica, fins i tot la manera de pensar de la gent.

Molts immigrants ens trobem un altre problema quan tornem per primera vegada al país d'origen per passar uns dies de vacances; som també estrangers, som immigrants, ja no som els que érem abans de marxar. Com reaccionar, doncs?

Quan una persona viu en un lloc determinat durant un cert temps crec que és molt important intentar aprendre coses del seu entorn i fer que la gent també sàpiga coses del seu. No ens podem tancar en nosaltres mateixos ni ens podem quedar amb aquella experiència dolenta que vam tenir amb algú en concret. No és just que posem tothom al mateix sac perquè no ens ho mereixem. Tothom sap els motius pels quals hem «vingut». Els immigrants vénen de països pobres i allà no hi troben cap altra sortida ni per a ells ni per als seus fills. És dur per a tots plegats d'acceptar la realitat que vivíem. Nosaltres, els ciutadans del món, no tenim la solució a les mans i no crec que la hi puguem tenir mai, almenys el tema de la legalització. Sí que veig que tenim altres solucions que són molt importants, com és la convivència entre uns i altres. Si els ciutadans no fem l'esforç, els que tenen el poder no el faran. En el meu cas, jo he après a valorar el meu entorn, a entendre la manera de pensar dels meus nous veïns, fins i tot penso com ells, però també penso com els que arriben. La gent em diu que tinc molta sort perquè visc a cavall de dues cultures, jo diria que més que de dues cultures, visc a cavall de tres cultures: la marroquina, la catalana i la meua pròpia cultura, que consisteix en la tria de les coses que més m'agraden de l'una i de l'altra, i també de la cultura castellana. Crec que totes tenen el seu encant i la seva mà-

gia. No estic obligada a triar, sóc lliure de viure així. Sé que per a molta gent no seré mai catalana perquè el color de la meua pell diu que sóc de fora. Em sembla que a hores d'ara això és el que menys em preocupa. A mi m'agrada mirar més de cara el futur perquè la meua filla anirà a l'escola amb molts petits de diferents països del món i els grans els hem d'ajudar a facilitar les coses. La immigració no és la d'abans, tots ho sabem. Ara ve molta gent i de llocs més variats. Els autòctons treballen en el tema i intenten ajudar els nouvinguts, els que portem temps aquí també volem coses per a ells. Es fan parelles lingüístiques, festes variades, revistes, xerrades per a pares... De fet, crec que els pares, sobretot magribins, hem de mentalitzar-nos que el sistema educatiu dels nostres fills funciona diferent que el del país d'origen, per això hem d'intentar col·laborar més en les activitats extraescolars dels nostres fills, però també crec que tot això necessita, almenys, una generació. No es tracta de modificar el sistema de vida que hem portat fins ara, sinó d'adaptar-nos una mica més. Per a mi adaptar no vol dir deixar la teua cultura de banda, vol dir conservar-la i guanyar-ne una altra, adoptar-la, entendre-la i, per què no, estimar-la. És com quan uns pares adopten un fill, encara que no sigui fill biològic se l'estimen de la mateixa manera. Per l'altra banda convido els autòctons a ser immigrants, mentalment, i a viatjar per altres països del món intentant imaginar-se la situació tancant els ulls, com faig jo de vegades quan necessito fer un viatge al Marroc i no puc per qüestions de feina. Fent un viatge a Holanda, per anar a visitar els meus oncles, vaig conèixer una família espanyola. Quan m'explicaven la seva història semblava que m'expliquessin la meua. Em van dir que mai oblidaran Espanya i que quan es jubilin tornaran aquí per acabar el viatge de la seva vida allà on el van començar. Això és exactament el que crec que molts dels immigrants que som aquí farem o voldrem fer en el futur.

Laila Karrouch (Marroc, 1977) actualment treballa d'auxiliar d'infermeria a l'Hospital General de Vic. *De Nador a Vic* (Columna: 2004. Premi Columna Jove) és el seu primer llibre.